

Юник І. Г.

кандидат наук з державного управління,
доцент,
доцент кафедри правових наук та філософії
Вінницького державного педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ ВЛАДНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Забезпечення доступу до публічної інформації є одним із важливих показників відкритості та прозорості владних інституцій. Об'єктивними показниками ефективності забезпечення прозорості та відкритості владних інституцій є позиція держави у відповідних міжнародних рейтингах. Так, у 2018 р., згідно з показниками Індексу глобальної конкурентоспроможності Україна з-поміж 140 держав займає 110-е місце – за рівнем розвитку державних інститутів, 77-е місце – за рівнем адаптації технологій, 58-е – за рівнем інноваційних можливостей.

Основними законодавчими документами, що регулюють реалізацію права на доступ до публічної інформації є закони України “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про державну службу”.

Порядок здійснення та забезпечення права кожної людини на доступ до інформації в Україні забезпечує Закон України “Про доступ до публічної інформації”. Відповідно до цього закону, публічною інформацією є відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень[1].

На сьогодні доступ до публічної інформації забезпечується шляхом систематичного та оперативного оприлюднення в офіційних

друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, єдиному державному веб-порталі відкритих даних, інформаційних стендах, а також може надаватися інформація за запитами на інформацію тощо.

За порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом – конфіденційну інформацію, таємну інформацію, службову інформацію. Доступ до публічної інформації здійснюється на принципах прозорості та відкритості діяльності владних інституцій, вільного отримання, поширення та будь-якого іншого використання інформації, а також рівноправності.

Варто зауважити, що сьогодні владні інституції України досить багато уваги надають питанню оприлюднення інформації. Так, для реалізації права на доступ до публічної інформації Офіс Президента України керується низкою нормативно-правових актів, які регулюють:

- забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України (2019 р.);
- організацію роботи щодо забезпечення в Офісі Президента України доступу до публічної інформації (2019 р.);
- перелік відомостей, що становлять службову інформацію в Адміністрації Президента України» (2017 р.);
- систему обліку публічної інформації в Адміністрації Президента України (2016 р.) тощо.

З метою забезпечення безумовного виконання Закону України “Про доступ до публічної інформації” Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації розробили і затвердили власні форми та порядок подання запиту на інформацію, запровадили облік запитів на інформацію, визначили спеціальні структурні підрозділи та посадових осіб, які організують доступ до публічної інформації, а також забезпечують оприлюднення публічної інформації в офіційних друкованих виданнях, на веб-сайтах, інформаційних стендах та інші способи, прийнятні для громадян.

За результатами аналізу інформації, отриманої Управлінням забезпечення доступу до публічної інформації Департаменту інфор-

мації та взаємодії з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів у 2019 р. органи виконавчої влади отримали та опрацювали 95 478 запитів на інформацію, серед яких 25 % від загальної кількості запитів надійшло до міністерств, 57,4 % – до інших центральних органів виконавчої влади та 17,6 % – до місцевих органів виконавчої влади. Найбільше запитів надійшло до Національної поліції (26006), Міністерства внутрішніх справ (7153), Пенсійного фонду (6956), Київської міської держадміністрації (5776), Міністерства юстиції (2918), Державної фіскальної служби (2395), Адміністрації Держприкордонслужби (2374), Міністерства охорони здоров'я (2120), Міністерства соціальної політики (2017) тощо. Переважно більшість запитувачів у 2019 р. цікавила інформація про товар (роботу, послугу) (18663 запити), правова інформація (13000 запитів), інформація про фізичну особу (12498 запитів), статистична інформація (8970 запитів) та інформація довідково-енциклопедичного характеру (6477 запитів) [2].

У контексті реалізації права на доступ до публічної інформації, Кабінет Міністрів України звітує про надходження запитів та запровадив систему обліку публічної інформації. Також Кабінет Міністрів України організував роботу щодо запитів на інформацію у Секретаріаті Кабінету Міністрів. Так, у 2019 р. до Секретаріату Кабінету Міністрів України надійшло 3812 запитів. Здебільшого запитувачів цікавить інформація довідково-енциклопедичного змісту (44 %), правова інформація (22 %) та інформація про фізичну особу (11 %). У регіональному розрізі найбільше запитів надійшло з м. Києва, Одеської, Львівської, Харківської, Дніпропетровської, Київської та Донецької областей.

На підставі Закону України “Про доступ до публічної інформації” місцеві державні адміністрації також розробили порядок доступу до публічної інформації з метою реалізації права кожної людини на доступ до публічної інформації. Цей порядок регламентує питання обов'язкового оприлюднення публічної інформації, приймання, реєстрації та розгляду запитів фізичних, юридичних осіб, об'єднань громадян без статусу юридичної особи, надання інформації, відтермінування та відмови у її наданні, розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації.

Для реалізації права на доступ до публічної інформації, місцеві державні адміністрації визначили та затвердили:

- перелік видів публічної інформації, розпорядником якої вони є;
- перелік відомостей, що становлять службову інформацію, і яким надається гриф “Для службового користування”;
- порядок оприлюднення актів місцевих державних адміністрацій;

положення про функціонування офіційного веб-порталу відповідної місцевої державної адміністрації.

У 2016 р. за результатами дослідження Центру демократії та верховенства права у рамках проекту Платформа ‘Омбудсман Плюс’ найкращі показники щодо дотримання та виконання законодавства про доступ до публічної інформації серед обласних державних адміністрацій мають Вінницька, Сумська і Дніпропетровська обласні державні адміністрації, а найгірший рейтинг у Київської, Харківської та Донецької облдержадміністрацій.

Також важливу роль у контексті доступу до публічної інформації має Закон України “Про державну службу”, який зобов’язує керівників органів виконавчої влади щорічно опубліковувати та виступати з публічним звітом про підсумки діяльності відповідного державного органу за участю представників громадських рад, громадських об’єднань, організацій роботодавців, професійних спілок, некомерційних організацій, експертів відповідних галузей та засобів масової інформації. У публічному звіті має бути інформація про результати роботи органу виконавчої влади та аналіз діяльності органу виконавчої влади, інформація про використання коштів державного бюджету, організаційна інформація, а також інша інформація в межах компетенції органу виконавчої влади, що може бути винесена на публічне обговорення.

На сьогодні поступово відбувається модернізація діяльності владних інституцій у контексті реалізації права на доступ до публічної інформації через затверджені “Стратегію реформування державного управління України на 2016-2020 роки” та “Концепцію розвитку електронного урядування в Україні”. Відповідно до зазначених нормативно-правових актів, владні інституції мають забезпечити розвиток відкритих даних, зокрема:

– сформувати та запустити функціонування Єдиного державного веб-порталу відкритих даних, інтегрованих з ним інших веб-порталів відкритих даних;

– оприлюднення пріоритетних наборів даних у формі відкритих даних відповідно до суспільного інтересу на національному та регіональному рівні;

– проведення моніторингу стану оприлюднення та оновлення наборів даних на офіційних веб-сайтах державних органів та на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

Оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних для вільного використання дасть змогу створити ефективний механізм реалізації права людини на доступ до публічної інформації та загалом підвищити прозорість і відкритість діяльності владних інституцій.

Однак, попри наявні деякі успіхи, ще є досить багато проблемних моментів реалізації права громадян на доступ до публічної інформації, серед яких:

– безпідставна відмова органами влади у наданні публічної інформації, відносячи її до інформації з обмеженим доступом;

– часто неправомірно застосовують грифи обмеження доступу до інформації;

– органи влади не повністю виконують вимогу оприлюднювати інформацію про свою діяльність тощо.

Список використаної літератури

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-1> (дата звернення: 17.05.2020).

2. Робота із запитами на інформацію у 2019 році// Кабінет Міністрів України: веб-сайт.URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/dostup-do-publichnoyi-informaciyi/rezultati-anketuvannya-organiv-vikonavchoyi-vladi-ta-monitoringu-oficijnih-veb-sajtiv/robo-ta-iz-zapitami-na-informaciyu-u-2019-roci>.